

Երևան, 16 փետրվարի 2026թ.

«Ազգային ժողովի նախագահ Ալեն Սիմոնյանին»

Սույն ուղեկցող նամակին առընթեր ներկայացնում ենք կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի օրենսդրական փաթեթի քննարկման ընթացքում վերհանված խնդիրների և ոլորտի կարգավորման առումով անհամապատասխանությունների, այդ թվում՝ «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի և կապակցված այլ իրավական ակտերում փոփոխություններ նախատեսող նորմերի վերաբերյալ հանրագիրը:

Հանրագիրը ստորագրվել է 2570 անհատների և կազմակերպությունների ներկայացուցիչների կողմից էլեկտրոնային տարբերակով, տվյալավորված, մեկական:

Պահանջում ենք՝

1. ապահովել ներկայացված փաստաթղթի պաշտոնական գրանցումը՝ մուտքային համար և կամ ընդունման մասին համապատասխան ծանուցում տրամադրելով,
2. կարճաժամկետում քննարկել հանրագրում ներկայացված հիմնավորումները և ներառել դրանց դիտարկումն օրենսդրական փաթեթի առաջիկա լրամշակման գործընթացում,
3. օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետում ուղարկել պաշտոնական գրավոր պատասխան:

Առընթեր՝

- Հանրագիր, 29 էջ, 1 օրինակ
- 2570 ստորագրություն, 46 էջ, 1 օրինակ

Հետադարձ կապի պատասխանատու՝

Մարի Տեր-Անտոնյան, +37495513136, mari.ter_antonyan@yahoo.com

«Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի նախաձեռնող խումբ՝

<u>Գոհար Մանուկյան</u> (անուն, ազգանուն)	<u>«Միջին թրճ» ԿԿ</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Բաբայան Արթուր Սևակով</u> (անուն, ազգանուն)	<u>«Ս. Բերայ»</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Նուբարյան Երվ. Նուբ.</u> (անուն, ազգանուն)	<u>«Լեյն» կենտրոնի օգնություն</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>KORETSKII Dmitrii</u> (անուն, ազգանուն)	<u>Animal International</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Վարդ Կեր-Վանդյան</u> (անուն, ազգանուն)	<u>«The protection of animal right» Dogma</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Վիլյամ Գրիգորյան</u> (անուն, ազգանուն)	<u>«Երկրային կյանք»</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Քնյու Յոհաննես</u> (անուն, ազգանուն)	<u>Զարմայրանյ կուսակց.</u> (կազմակերպություն)	<u>[Ստորագրություն]</u> (ստորագրություն)
<u>Նուբարյան Կարակոչ</u> (անուն, ազգանուն)	<u>Բրո Բրույ</u> (կազմակերպություն)	<u>Կոմիտասյան</u> (ստորագրություն)

**ՀԱՆՐԱԳԻՐ (բողոքի դիմում) Հայաստանի
Հանրապետության իրավապաշտպան
կազմակերպությունների, հասարակական ակտիվիստների և
քաղաքացիների կողմից «Կենդանիների նկատմամբ
պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրինագծի
քննարկման ընթացքում հանրության իրավունքների
խախտման կապակցությամբ:**

- ՀՀ Ազգային ժողովի Նախագահ Ալեն Սիմոնյանին
ՀՀ Աժ պատգամավորներ, օրինագծի
հեղինակներին Մերի Գալստյանին, Արուսյակ
Մանավազյանին*
- ՀՀ Ազգային ժողովի Տարածքային կառավարման,
տեղական ինքնակառավարման,
գյուղատնտեսության և շրջակա միջավայրի
պահպանության հարցերի մշտական
հանձնաժողովին,*
- ՀՀ Ազգային ժողովի Մարդու իրավունքների
պաշտպանության և հանրային հարցերի
մշտական հանձնաժողովին,*
- ՀՀ Ազգային ժողովի Առողջապահության հարցերի
մշտական հանձնաժողովին*
- ՀՀ Ազգային ժողովի խմբակցություններին
(«Քաղաքացիական պայմանագիր»,
«Հայաստան»,
«Պատիվ ունեմ»),*
- ՀՀ կառավարությանը
Մարդու իրավունքների պաշտպան Անահիտ
Մանասյանին*
- ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարությանը
ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարությանը
Երևանի քաղաքապետ Տիգրան Ավինյանին*

Հարգելի՛ պարոն Նախագահ, հարգելի՛ պատգամավորներ,
հարգելի՛ հանձնաժողովի անդամներ, սույն դիմումով կրկին
ներկայացնում եմք մեր դիրքորոշումը՝

Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում ներկայացված օրենսդրական փաթեթի վերաբերյալ, որը ներառում է՝ «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի փոփոխությունների նախագիծը, «Տեղական տուրքերի և վճարների մասին» օրենքում փոփոխությունների նախագիծը, և այդ ոլորտին առնչվող մյուս օրինագծերը: Վերջին ամիսների ընթացքում կենդանիների պաշտպանության ՀԿ-ները և անասնաբուժական ոլորտի ներկայացուցիչները բազմիցս դիմել են հանձնաժողովին՝ գրավոր առաջարկություններով, մասնագիտական խմբի ձևավորման առաջարկով, ինչպես նաև՝ բաց քննարկումների անցկացման պահանջով: Ցավոք, մեր դիմումներից և ոչ մեկին պաշտոնական պատասխան չենք ստացել, առաջարկները անտեսվել են, և նախագծերի առաջխաղացումը շարունակվում է՝ առանց ոլորտի մասնագետների համակարգված ներգրավվածության: Մեր համոզմամբ, նման մոտեցումը անընդունելի է այնպիսի կարևոր թեմայի կարգավորման դեպքում, որը վերաբերում է հանրային անվտանգությանը, սանիտարահիգիենիկական միջավայրին և կենդանիների հանդեպ մարդասիրական վերաբերմունքին: Մենք աջակցում ենք ժամանակակից և արդի օրենք ունենալու գաղափարին, սակայն չենք կարող աջակցել ներկայացված փաթեթին դրա ներկայիս խմբագրությամբ, քանի որ այն՝ պարունակում է ներքին հակասություններ, դնում է չափազանց մեծ բեռ տեղական ինքնակառավարման մարմինների վրա՝ առանց համապատասխան ռեսուրսների, ներառում է գործնականում անկատարելի պահանջներ՝ հաշվի առնելով Հայաստանի անասնաբուժական համակարգի ներկա վիճակը, խախտում է վարչական և քրեական պատասխանատվության տրամաբանական հավասարակշռությունը, և չի ապահովում նախնական պետական քաղաքականության հիմքերի ստեղծում: Օրենքի ընդունումը ներկայիս տեսքով մեծացնում է դրա ձևական կատարման և գործնական ձախողման ռիսկերը:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների հետ կապված խնդիրները.

Չնայած կատարված որոշ շտկումներին, նախագծում շարունակում է պահպանվել համակարգային անհամաչափություն: Կամայականորեն մեծ տեղ է տրվել համայնքներին՝ թափառող կենդանիների բռնելու, տեղափոխելու, պահման, վերահսկման և

հաշվետվության ոլորտներում: Միաժամանակ բացակայում է՝ պետական ֆինանսավորում, համապատասխան կադրային պատրաստվածություն, համապետական միասնական ստանդարտներ և մեթոդաբանություն: Հանրապետության համայնքների մեծ մասում չկան անասնաբուժական ծառայություններ, կացարաններ, մասնագետներ կամ բավարար ֆինանսավորում. Այս պայմաններում համայնքներին նման բարդ գործառույթների փոխանցումը հանգեցնելու է՝ ձևական հաշվետվությունների, հին՝ ոչ մարդասիրական մեթոդների վերադարձի, կոռուպցիոն ռիսկերի աճի, հասարակության վստահության կորստի: Այդ պատճառով մենք պնդում ենք, որ կենդանիների ոլորտի հիմնական իրականացնող մարմինը պետք է լինի կենտրոնացված պետական մարմինը, իսկ համայնքները՝ միայն օժանդակ դեր ունենան: Հանրային վերահսկողություն Ուրախություն է, որ նախագծում ամրագրված է հանրային վերահսկողության ինստիտուտը (հոդված 7), սակայն առանց հստակ մեխանիզմների այն մնում է դեկլարատիվ նորմ: Հանրային վերահսկողությունը պետք է ներառի՝ ԲՄՊՎ

ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվությանը իրական հասանելիություն , մասնակցություն ստուգումներին, որոշումների կայացման գործընթացում հասարակական կազմակերպությունների գնահատականների և առաջարկությունների ներառման պարտադիր պահանջ: Առանց այս դրույթների, վերահսկողությունը չի կարող լինել իրական: Մենք պնդում ենք նաև, որ օրենքում ամրագրվի հասարակական մոնիթորինգի արդյունքների պարտադիր հաշվառման պահանջը, ինչպես նաև ՀԿ ներկայացուցիչների նկատմամբ հնարավոր ճնշումներից պաշտպանության ընթացակարգային երաշխիքները:

Մենք աջակցում ենք օրենքում մարդասիրության, գիտական հիմնավորվածության և անտուն կենդանիների թվաքանակի կարգավորման՝ ստերջացման միջոցով իրականացվող մոտեցումների ամրապնդմանը: Չնայած նախագծում նշվում է կանխարգելման առաջնահերթությունը, այն չի ամրագրված հստակ իրավական դրույթով: Սա թույլ է տալիս անորոշ ու վտանգավոր մեկնաբանություններ: Մենք պնդում ենք՝, որ որպես կենդանիների թվաքանակի կարգավորման միակ թույլատրելի միջոց պետք է ամրագրվի ԲՄՊՎ («բռնում-ստերջացում-պատվաստում-վերադարձ») ծրագիրը :

Մենք ընդգծում ենք, որ անթույլատրելի է օրենքում որևէ երկիմաստ եզրույթների կիրառումը, որը կարող է թույլ տալ առողջ

կենդանիների կամ բուժման ենթակա հիվանդ կենդանիների քննցում: Օրենքը պետք է հստակ, միանշանակ և աներկբա արգելք սահմանի կենդանիների քննցման նկատմամբ՝ բացառելով առողջ կենդանիների, ինչպես նաև բուժման և վերականգնման հնարավորություն ունեցող հիվանդ կենդանիների ոչնչացումը: Բոլոր կենդանիները՝ անկախ կարգավիճակից, սեփականատիրոջ առկայությունից կամ բացակայությունից, առողջական վիճակից և որևէ այլ հանգամանքից, ունեն ապրելու իրավունք: Այդ իրավունքը խախտող անձինք (թե՛ ֆիզիկական, թե՛ իրավաբանական), ինչպես նաև կենդանիների ապօրինի քննցման կամ սպանության կազմակերպմամբ և իրականացմամբ զբաղվողները (թե՛ ֆիզիկական, թե՛ իրավաբանական), ենթակա են անհատական պատասխանատվության՝ ՀՀ քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված կարգով:

Արգելված գործողությունների ընդլայնված ցանկը հիմնականում համապատասխանում է միջազգային չափանիշներին: Սակայն մի շարք ձևակերպումներ չափազանց գնահատողական են և հնարավորություն են տալիս կամայականորեն լայն մեկնաբանությունների, ինչը ստեղծում է հետևյալ ռիսկերը.

- բարեխիղճ կենդանատերերի անբարեխիղճ պատասխանատվության ենթարկում,

- կամավորների նկատմամբ ճնշում,

- ընտրովի և ոչ միաչափ իրավակիրառություն: Չարգացած անկախ

անասնաբուժական զննման համակարգի բացակայության դեպքում, նման չափորոշիչները դառնում են ռեպրեսիվ, այլ ոչ թե իրավական կարգավորման գործիք: Երևանից դուրս անասնաբուժական օգնությունը կենտրոնացված է եզակի կլինիկաներում:

Մարզերի մեծ մասում չկան

- ստացիոնարներ,

- վիրաբույժներ,

- լաբորատորիաներ,

- բացակայում է շուրջօրյա օգնությունը: Միևնույն ժամանակ օրենքը միաժամանակ նախատեսում է.

- պարտադիր ստերջացում,

- պարտադիր պատվաստում,
- պարտադիր նույնականացում (չհպավորում),
- այդ պահանջների խախտման համար վարչական պատասխանատվության խստացում:

Առանց պետական մասշտաբային աջակցության, սուբսիդավորման և ենթակառուցվածքների զարգացման ծրագրերի՝ նշված պահանջները դառնում են իրավական առումով պարտադիր, բայց փաստացի անհնարին իրականացման համար: Սա ձևավորում է «պատժիչ կարգավորման» մոդել՝ առանց օրենքը պահպանելու համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման: Մենք կտրականապես պնդում ենք, որ կողմ ենք օրենքի դրույթների փուլային կիրառմանը, որը խստորեն կապված է հետևյալ պետական քաղաքականության միջոցառումների հետ.

- Կենդանիների պաշտպանության միասնական պետական ռազմավարության (քաղաքականության) հաստատում.
- Բոլոր տարածաշրջաններում ԲՄՊՎ թափանցիկ ծրագրերի ներդրում,
- Անվճար ստերջացման և պատվաստման սոցիալական ծրագրերի իրականացում,
- Պետական աջակցություն կացարաններին,
- Մեծածավալ կրթական և իրազեկման միջոցառումներ: Առանց դրա պատասխանատվության ներդրումը ռեպրեսիվ է, այլ ոչ թե ռեֆորմիստական: Ներկայացված փոփոխությունները վարչական պատասխանատվության ոլորտում ստեղծում են ծանր, երբեմն անհամաչափ տուգանքների համակարգ, մինչդեռ քրեական պատասխանատվությունը դաժան վերաբերմունքի համար մնում է թույլ:

Առաջարկվող մի շարք վարչական իրավախախտումներ ներառում են՝

- բնակչության եկամտին անհամաչափ տուգանքներ,
- օբյեկտիվ պայմաններ չպարունակող գործողությունների համար պատժամիջոցներ,
- բազմաթիվ ձևական իրավախախտումներ՝ կիրառման մեխանիզմների բացակայության դեպքում:

Մենք այս մոդելը համարում ենք իրավաբանորեն անտրամաբանական և սոցիալապես վտանգավոր, քանի որ այն ուշադրությունը տեղափոխում է դաժանության դեմ պայքարից դեպի կենդանատերերի ձևական պատիժը: Առաջարկվող վճարները սահմանելու առաջարկը՝

- կենդանիների վաճառքի թույլտվություններ,
- կենդանիների հետ կապված միջոցառումներ,
- կացարանների և բուժարանների գործունեություն: Համակարգային կառավարության աջակցության բացակայության դեպքում ստեղծում է հետևյալ ռիսկը՝
 - բարեխիղճ մասնակիցներին հարկադրել ձևական ոլորտ մտնել,
 - որոշ կացարանների փակվել,
 - օրինական գործունեությունից հրաժարվել:

Աջակցության ենթակառուցվածքների ստեղծումից առաջ վճարների սահմանումը տնտեսապես և սոցիալապես արդարացված չէ: Ընթացիկ օրենսդրական փաթեթի ընդունումը անխուսափելիորեն կհանգեցնի՝

- սոցիալական լարվածության աճի,
- դատական վեճերի աճի,
- միջազգային մարմիններին ուղղված բողոքների թվի աճի,
- մարդասիրական բարեփոխումների գաղափարի վարկաբեկման: Այս հետևանքների պատասխանատվությունը կրելու է օրենսդիրը:

Պահանջներ.

Այս պայմաններում պահանջում ենք՝ ստեղծել միջգերատեսչական փորձագիտական

խումբ: Կազմակերպել բաց խորհրդարանական լսումներ: Դադարեցնել նախագծերի առաջխաղացումը՝ մինչև վերամշակումը: Վերանայել՝ լիազորությունները, հանրային վերահսկողությունը, սկզբունքները, պատասխանատվության մեխանիզմները, տեղական տուրքերը: Սահմանել օրենքի փուլային ուժի մեջ մտնելու կարգ: Բացառել ակնհայտ կերպով անկատարելի պահանջները: Մենք

հաստատում ենք մեր պատրաստակամությունը համագործակցության և փորձագիտական աջակցության: Խնդրում ենք տրամադրել պաշտոնական գրավոր պատասխան՝ օրենքով սահմանված ժամկետում: Կից ներկայացվում է նաև մեր մշակած առաջարկների աղյուսակը:

Առաջարկվող փոփոխությունների աղյուսակ

Օրենքում առկա հոդված	Խնդիրներ և ռիսկեր	Առաջարկվող խմբագրություն	Հիմնավորում
<p>Հոդված 1. Սույն օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները</p>	<p>Կենդանու որպես զգացող էակի հիմնական սահմանումը բացակայում է: Տերմինները անորոշ են, և որոշ հիմնական հասկացություններ բացակայում են (խնամակալ, բարեկեցություն, ԲՄՊՎ, միկրոչիպ, բուժարան): Օգտագործվում է հնացած և իրավական առումով թույլ տերմինաբանություն: Քնեցում և ոչնչացում հասկացությունների միջև հստակ տարբերակում</p>	<p>Հոդված 1. Սույն օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները.</p> <p>Սույն օրենքում օգտագործվում են հետևյալ հիմնական հասկացությունները.</p> <p>1. Կենդանի – ցավ, սթրես և տառապանքի այլ ձևեր զգալու ընդունակ զգայուն կենդանի արարած, որն ունի կենսական պահանջմունքներ և որը չի հանդիսանում մարդ: Կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքը պետք է հիմնվի վերջիններիս կյանքի, բարեկեցության և բնական պահանջմունքների հարգման վրա:</p> <p>2. Ընտանի կենդանի – ավանդաբար մարդու խնամքի և հսկողության տակ պահվող կենդանիներ՝ վերջինիս կողքին</p>	<p>Սահմանում է օրենքի ժամանակակից, մարդասիրական և միջազգայնորեն ճանաչված տերմինաբանական հիմք: Վերացնում է հասկացությունների փոխարինման և կիչառման վտանգը (քնեցում ≠ ոչնչացում): Համախմբում է բժշկական տերմինաբանությունը ստերջացում հասկացության առումով: Ներմուծում է խնամակալ իրավական հասկացությունը: Հիմք է ստեղծում հետագա բոլոր</p>

	<p>չկա: Ստերջացում հասկացության բժշկական հիմնավորումը բացակայում է:</p>	<p>ապրելու, օգնության, պաշտպանության, ազատ ժամանակի (ժամանցի) անցկացման կամ այլ օրինական նպատակների համար, որոնք իրենց հերթին կորցրել են վայրի միջավայրում ապրելու ունակությունը:</p> <p>3. Անտուն կենդանիներ – տիրոջը կամ վերջինիս հետ կապը կորցրած կենդանիներ, որոնք չունեն մշտական բնակության վայր, ինչպես նաև այդպիսի կենդանիների սերունդը:</p> <p>4. Վայրի կենդանիներ – բնության մեջ բնական կերպով ապրող և մարդու կողմից ընտելացման չենթակա տեսակների կենդանիներ:</p> <p>5. Ծառայողական կենդանիներ – պետական մարմինների, զինվորական, փրկարարական, իրավապաշտպան կամ այլ ծառայությունների կողմից ՝ ծառայողական խնդիրների կատարման համար օգտագործվող կենդանիներ (օրինակ.՝ որոնում, պահպանություն, փրկում, ուղեկցում, թերապիա և այլն):</p>	<p>հողվածների կիրառման համար:</p> <p>ճիշտ</p>
--	---	---	---

		<p>6. Ցուցադրությունների, սպորտային, մշակութային կամ ժամանցային միջոցառումներում օգտագործվող կենդանիներ – ցուցահանդեսներում, սպորտային միջոցառումներում, կրկեսներում, նկարահանումների ժամանակ, հրապարկային ներկայացումներում և նմանատիպ այլ միջոցառումներում մասնակցություն ունեցող կենդանիներ, որտեղ հանդիսատեսի կամ մասնակցի դերում ներկա է լինում մարդ:</p> <p>7. Կենդանու սեփականատեր – գործունակ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ, ում սեփականության, խնամքի կամ տնօրինման ներքո գտնվում է կենդանի օրինական հիմունքներով, անկախ սեփականության ձևից:</p> <p>8. Կենդանու խնամակալ (ժամանակավոր սեփականատեր) – կենդանու ժամանակավոր պահպանությունն և խնամքը կամավոր</p>	
--	--	---	--

		<p>(ինքնակամ) կերպով իրականացնող անձ կամ կազմակերպություն:</p> <p>9. Կենդանիների կացարան – անտուն, կորսված կամ փոխանցված կենդանիների ժամանակավոր կամ մշտական պահման, վերջիններիս կերակրման, բուժման, ստերջացման և նոր սեփականույթերին փոխանցման համար նախատեսված կազմակերպություն կամ տեղ:</p> <p>10. Բուժարան (ազնվացեղ կենդանիների կենտրոն) – Համապատասխան թույլտվության հիման վրա և անասնաբուժական ու էթիկական (բարոյական) պահանջների պահպանմամբ՝ որոշակի ցեղատեսակի կենդանիների բուժումն իրականացնող հատուկ կահավորված վայր:</p> <p>11. Կենդանու անձնագիր – կենդանու ծագումն և նույնականացումը հաստատող փաստաթուղթ, որն իր հերթին պարունակում է՝ տիրոջ, պատվաստման, ստերջացման և</p>	
--	--	--	--

		<p>միկրոչիպավորման մասին տեղեկություններ:</p> <p>12. Միկրոչիպ նույնականացուցիչ) – կենդանու մաշկի տեկ ներդրվող էլեկտրոնային սարքավորում, որը թույլ է տալիս իրականացնել վերջինիս անհատական նույնականացումը տվյալների պետական բազայում:</p> <p>13. Քնեցում – կենդանու կյանքի անցավ դադարեցում՝ տառապանքը բացառող մեթոդների օգտագործմամբ, և որն իր հերթին կիրառվում է բացառապես բժշկական, անասնաբուժական կամ մարդասիրական հիմունքներով:</p> <p>14. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք – կենդանու կենսաբանական, ֆիզիոլոգիական և վարքագծային պահանջմունքների բավարարումն ապահովող վերաբերմունք, որը բացառում է՝ դաժանությունը, տառապանքներն և անվերահսկելի բազմացումն, ինչպես նաև ԲՄՊՎ</p>	
--	--	--	--

		<p>(բռնում – ստերջացում – պատվաստում – վերադարձ) պետական ծրագրերի շրջանակներում նախատեսող անտուն կենդանիների պարտադիր ստերջացումը:</p> <p>15. Կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունք – կենդանուն ` ցավ, տառապանք, վնասվածքներ, մահ պատճառող կամ վերջինիս կյանքի և առողջության համար սպառնալիք ստեղծող գործողություններ կամ անգործություն:</p> <p>16. Կենդանու բարեկեցություն – կենդանու ֆիզիկական և հոգեբանական առողջությունը պահպանող վիճակ, որի ժամանակ բավարարվում են նրա հիմնական պահանջմունքներն և բացակայում են արտաքին գործոններով պայմանավորված և ի հայտ եկած տառապանքները, ներառյալ ` պահման, վերաբերմունքի և բուժման պայմանները:</p>	
--	--	---	--

		<p>17. Ստերջացում – Օոֆորէկտոմիա (օվարիոտոմիա, օվարիէկտոմիա):</p>	
<p>Հոդված 3. Սույն օրենքի նպատակները</p>	<p>Նպատակը ձևակերպված է ներդրում և տեխնոկրատական եղանակով՝ հանգեցվելով «հարաբերությունների կարգավորմանը»՝ առանց շեշտադրելու մարդասիրական, սոցիալական, սանիտարական և կառավարական նպատակները: Ճրջակա միջավայրի պաշտպանության, ԲՍԴՎ ծրագրերի, կրթության, հանրային վերահսկողության և կառավարության հաշվետվողականության առաջնահերթությունը չի արտացոլվում:</p>	<p>Հոդված 3. Սույն օրենքի նպատակները</p> <p>1. Սույն օրենքի նպատակն է հանդիսանում Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի իրավական, կազմակերպչական և էթիկական (բարոյական) հիմքի ձևավորումը:</p> <p>2. Օրենքն ուղղված է՝</p> <p>1) Կենդանիների նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունքի ապահովմանը՝ որպես ցավ և տառապանք ապրելու ընդունակ զգայուն արարածներ; 2) Կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի և կենդանիների անվերահսկելի բազմացման կանխարգելմանը;</p>	<p>Օրենքի նպատակը սահմանում է իրավապահ բոլոր գործողությունների ուղղությունը: Ներկայիս տարբերակը չի արտացոլում օրենքի մարդասիրական բնույթը և առաջնահերթությունն չի տալիս շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը, ԲՍԴՎ ծրագրերին, կրթությանը կամ հանրային վերահսկողությանը:</p> <p>Առաջարկվող տարբերակը խթանում է կենդանիների բարեկեցության վերաբերյալ համակարգային, կառավարելի և սոցիալական ուղղվածությամբ</p>

		<p>3) Մարդու և կենդանիների ներդաշնակ համակեցության (համագոյության), սանիտարական և համաճարակաբանական անվտանգության պահպանման համար պայմանների ստեղծմանը;</p> <p>4) Անտուն կենդանիների թվաքանակի կրճատմանը՝ բացառապես ԲՄՊՎ (բռնում – ստերջացում – պատվաստում – վերադարձ) պետական ծրագրերի շրջանակներում իրականացվող ստերջացման ճանապարհով՝ որպես մարդասիրական և թույլատրելի միակ մեթոդ, ներառյալ կենդանու պատվաստումը, նույնականացումը և վերջինիս վերադարձը՝ բնակության (կեցության) վայր:</p> <p>5) Հասարակական վերահսկողության և լուսաբանման գործունեության զարգացմանը՝ կենդանիների պաշտպանության ոլորտում;</p>	<p>պետական քաղաքականության:</p>
--	--	--	---------------------------------

		<p>6) Ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց պարտականությունների և պատասխանատվության սահմանմանը՝ կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքի օրենքների խախտման համար;</p> <p>7) Պետության, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակական կազմակերպությունների և քաղաքացիների միջև համագործակցության խթանմանը՝ կենդանիների պաշտպանության ծրագրերի իրագործման և հասարակական առողջության պահպանման համար;</p> <p>8) Պետական և մոնիցինգայալ (տեղական ինքնակառավարման) մարմինների թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովմանը՝ կենդանիների պաշտպանության քաղաքականության իրագործման մեջ;</p>	
--	--	---	--

		<p>9) Դպրոցներում և ԲՈՒՅ – երում Կենդանիների նկատմամբ մարդասիրական վերաբերմունք ձևավորող պարտադիր կրթական ծրագրերի ներառմանը:</p> <p>10) Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի և բարեկեցության ոլորտում հանրային կրթության համակարգի զարգացում՝ զանգվածային լրատվամիջոցների, թվային հարթակների, սոցիալական ցանցերի, հանրային միջոցառումների, տեղեկատվական արշավների և հանրային իրազեկման այլ ձևերի միջոցով:</p>	
<p>Չողված Կենդանիներ նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտի հանրային վերահսկողությունը</p>	<p>7. Հանրային վերահսկողությունը գուտ է: Տեղեկատվությանը, աուդիտի նպատակներին կամ ԲՄՊԿ ծրագրերին արդյունավետ հասանելիություն չկա:</p>	<p>Չողված 7. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտի հանրային վերահսկողությունը</p> <p>1. Սույն օրենքի կատարման հանրային վերահսկողությունն իրականացվում է հասարակական միավորումների կողմից, որի կանոնադրական</p>	<p>Ստեղծվում է հանրային վերահսկողության լիարժեք, արդյունավետ մեխանիզմ, այլ ոչ ձևական: Այն ապահովում է հասարակական կազմակերպությունների ազդեցությունը ԲՄՊԿ</p>

	<p>Չկան որոշումների կայացման և ֆինանսական գործընթացների վրա ազդելու գործիքներ: ՀԿ-ների պաշտպանության երաշխիքներ չկան: Վերահսկողության մոնոպոլիզացման ռիսկը բարձր է:</p>	<p>Նպատակն է հանդիսանում կենդանիների պաշտպանությունը և որը սահմանված կարգով գրանցված և լիազորված է իրավասու մարմնի կողմից: Հասարակական վերահսկողության մենաշնորհային դիրքի (մոնոպոլիզացման) բացառման համար հավատարմագրումը (լիազորումը) չի կարող տրամադրվել միայն մեկ կազմակերպության: Նշված հասարակական վերահսկողության իրականացման հավատարմագրման (լիազորման) անցման և ստացման իրավունքը չի կարող սահմանափակվել քանակական սկզբունքով:</p> <p>2. Կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքի ոլորտում վերահսկողություն իրականացնող հասարակական կազմակերպություններն իրավունք ունեն:</p> <p>1) Իրականացնել կենդանիների պահման պայմանների մոնիթորինգ</p>	<p>ծրագրերի, ազդեցության գնահատման գործընթացների, բյուջետային վերահսկողության, կենդանիների պաշտպանության և ՀԿ-ների պաշտպանության վրա: Այն նվազագույնի է հասցնում կոռուպցիոն ռիսկերը և ձևական հաշվետվությունները:</p>
--	---	--	--

		<p>կացարաններում, Տեղական ինքնակառավարման մարմիններին պատկանող հաստատություններում,, անասնաբուժական կետերում, կրկեսներում, կենդանաբանական այգիներում և այլ տեղերում, որտեղ կենդանիները պահվում կամ օգտագործվում են մարդու կողմից;</p> <p>2) Ուղղել հարցումներ և դիմումներ իրավասու մարմին, պարենային մթերքների անվտանգության գծով տեսչական մարմին և այլ պետական կառուցվածքներ կենդանիների պաշտպանության հետ կապված հարցերի գծով;</p> <p>3) Իրավասու մարմնից ստանալ հասանելիություն ԲՍՊԿ (բռնում – ստերջացում – պատվաստում – վերադարձ) ծրագրերի, \$ինանսավորման, կացարանների հաշվետվողականության, ստերջացման և պատվաստման վիճակագրության մասին</p>	
--	--	---	--

		<p>տեղեկատվության նկատմամբ, բացառությամբ պետական կամ կոմերցիոն գաղտնիք համարվող տեղեկությունների;</p> <p>4) Մասնակցել և ներկա լինել կենդանիների բռնման, ստերջացման և բացթողնման հետ կապված միջոցառումների անցկացման ժամանակ, ինչպես նաև ժամանակավոր պահման կացարաններում և կետերում ստուգումների անցկացման ժամանակ;</p> <p>5) Ներկայացնել սեփական մոնիթորինգի և եզրակացության արդյունքները կենդանիների պաշտպանության և բարեկեցության հարցերի գծով միջգերատեսչական խորհրդին;</p> <p>6) Դիմել իրավապահ մարմիններին և դատախազություն կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի, բյուջետային միջոցների չարաշահումների կամ օրենսդրության</p>	
--	--	--	--

		<p>խախտումների հետ կապված փաստերի բացահայտման դեպքում:</p> <p>3. Վերահսկողության իրականացման համար հասարակական կազմակերպությունների հավատարմագրման (լիազորման) կարգը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից և պետք է ապահովի՝</p> <p>1) Կազմակերպությունների հավասար և բաց (ազատ) հասանելիությունը մոնիթորինգի մեջ մասնակցություն ունենալու հետ կապված;</p> <p>2) ԾՁԸ (շահույթ չհետապնդող ընկերությունների) ներկայացուցիչների ստուգման օբյեկտների նկատմամբ թույլտվություն տրամադրելու ընթացակարգի թափանցիկությունը;</p> <p>3) ԾՁԸ (շահույթ չհետապնդող ընկերությունների) ներկայացուցիչների պաշտպանությունը</p>	
--	--	---	--

		<p>հետապնդումներից և խոչընդոտներից` վերջիններիս գործառույթների իրականացման ժամանակ:</p> <p>4. Իրավասու մարմինն ապահովում է համագործակցություն հասարակական կազմակերպությունների հետ, ներառյալ`</p> <p>1) Սույն օրենքի կատարման և ԲՄՊՎ (բռնում – ստերջացում – պատվաստում – վերադարձ) ծրագրերի իրագործման հարցերի գծով ամենամյա հասարակական լսումների անցկացումը;</p> <p>2) Ամենամյա ամփոփիչ հաշվետվության հրապարակումը, ներառյալ հասարակական կազմակերպությունների եզրակացություններն ու առաջարկները;</p> <p>3) ԾՁԸ (շահույթ չհետապնդող ընկերությունների) և</p>	
--	--	--	--

		<p>անասնաբուժական կլինիկաների ներկայացուցիչների ներգրավումն Ենթաօրենսդրական ակտերի և ծրագրերի մշակման մեջ:</p> <p>5. Պետական իշխանության և տեղական ինքնակառավարման մարմինները պարտավոր են դիտարկել հասարակական կազմակերպությունների դիմումներն, ուղղված վերջիններիս կողմից կենդանիների պաշտպանության գծով իրենց գործունեության շրջանակներում, և տալ մոտիվացված (շարժառիթային) պատասխան 10 (տասը) օրացուցային օրվա ընթացքում:</p> <p>6. Հասարակական միավորումների և վերջիններիս ներկայացուցիչների օրինական գործունեության խոչընդոտումը, ներառյալ տեղեկատվության տրամադրումից հրաժարվելը, ստուգման օբյեկտների նկատմամբ հասանելիության խոչտնդոտումը կամ ճնշման կիրառումն</p>	
--	--	---	--

		<p>ենթադրում է իրենից օրենքով սահմանված պատասխանատվություն:</p>	
<p>Յոթված Կենդանիներ նկատմամբ պատասխան վերաբերմուն հիմնական սկզբունքները</p>	<p>8. Ներկայիս տարբերակը պարունակում է անորոշ ձևակերպումներ: Կենդանիներին որպես զգացող էակների ճանաչումը որպես հիմնարար սկզբունք բացակայում է: Կանխարգելման, գիտական վավերականության, հանրային մասնակցության, թափանցիկության և կայուն պետականության սկզբունքները ամրագրված չեն: ԲՄՊՎ սկզբունքը և ամրագրվում :</p>	<p>Յոթված 8. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի հիմնական սկզբունքները</p> <p>1. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին Յայաստանի Հանրապետության օրենսդրությունը հիմնվում է այն իրողության (փաստի) վրա, որ կենդանիները համարվում են ցավ, տառապանք և սթրես ապրելու ընդունակ զգայուն արարածներ, և ենթակա են պաշտպանության դաժան վերաբերմունքից և շահագործումից:</p> <p>2. Կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքը Յայաստանի Հանրապետության տարածքում իրականացվում է հետևյալ սկզբունքների հիման վրա՝</p> <p>1) Մարդասիրական սկզբունք – կենդանիների հետ ցանկացած</p>	<p>Ստեղծվում է իրավական արժեքների ժամանակակից, մարդասիրական և կառավարելի համակարգ: Բացառվում են ձևական ձևակերպումները, գիտական վավերականությունը և հանրային մասնակցությունը սահմանում է որպես պարտադիր տարրեր: Ստեղծվում է իրավական հիմք շրջակա միջավայրի պաշտպանության, կենդանիների բարեկեցության և հանրային քաղաքականության թափանցիկության</p>

		<p>գործողության դեպքում տառապանքի բացառում, կենսապահովման համարժեք պայմանների, սննդի, խնամքի և անասնաբուժական օգնության ապահովում:</p> <p>2) Կյանքի (գոյության) իրավունքի հարգման սկզբունք – յուրաքանչյուր կենդանու կյանքի բարոյական և կենսաբանական արժեքավորության գիտակցումն ու կարևորումն, անկախ վերջինիս տեսակից, տարիքից, ցեղատեսակից և մարդուն տրվող օգուտից;</p> <p>3) Դաժանության անթույլատրելիության սկզբունք – կենդանիներին ցավ, տառապանք, վնասվածքներ կամ մահ պատճառող ցանկացած գործողության արգելք, բացառությամբ հարկադրաբար քննեցման դեպքերի՝ ըստ բժշկական ցուցումների կամ մարդու կյանքին ու առողջությանն անմիջական սպառնալիքի առկայության դեպքում;</p>	<p>առաջնահերթության համար:</p>
--	--	--	--------------------------------

		<p>4) Կենդանիների իրավունքների ճանաչման (ընդունման) սկզբունք – կենդանիների սահմանափակ իրավունքների ճանաչումն, որն ապահովում է վերջիններիս շահերի պաշտպանությունը որպես զգայուն արարածներ:</p> <p>5) Մարդու պատասխանատվության սկզբունք – սեփականատերերի, հաստատությունների, կազմակերպությունների և պատասխանատու անձանց՝ կենդանիների պատշաճ պահման և վերջիններիս նկատմամբ պատշաճ վերաբերմունքի ապահովման պարտականությունը;</p> <p>6) Կանխարգելման (պրոֆիլակտիկ) սկզբունք – անտուն կենդանիների անօթևանության կանխարգելման նախապատվությունը՝ ստերջացման, գրանցման և հասարակության շրջանակներում լուսաբանման</p>	
--	--	---	--

		<p>ճանապարհով հետևանքների վերացման նպատակով:</p> <p>7) Թափանցիկության և հասարակական մասնակցության սկզբունք – պետական մարմինների և կազմակերպությունների գործունեության վերաբերյալ տեղեկատվության թափանցիկությունը, հասարակական կազմակերպությունների և քաղաքացիների մասնակցությունը որոշումների վերահսկման և մշակման մեջ;</p> <p>8) Գիտական հիմնավորվածության սկզբունք – կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքի ժամանակ բացառապես գիտական և անասնաբուժական տվյալներով հաստատված մեթոդների կիրառում, որոնք բացառում են կենդանու տառապանքները և ապահովում մարդու և շրջակա միջավայրի անվտանգությունը;</p>	
--	--	--	--

		<p>9) Պետության և հասարակության համատեղ պատասխանատվության սկզբունք – գիտակցումն ու կարևորումը, որ կենդանիների պաշտպանությունը համարվում է ո՛չ միայն պետական մարմինների, այլև՝ քաղաքացիների, իրավաբանական անձանց և հասարակական կազմակերպությունների խնդիրը;</p> <p>10) Կայուն համակեցության (համագոյության) սկզբունք – հավասարակշռության (բալանսի) ապահովումը՝ մարդու անվտանգության իրավունքի և պետության կենդանիների պաշտպանության պարտականության միջև, որպես Էկոհամակարգի և հասարակության մի մաս:</p>	
--	--	--	--

Առաջարկվող փոփոխությունների աղյուսակի բացատրություն.

Այս աղյուսակը պարունակում է մեր որոշ առաջարկներ՝ կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի և բարեկեցության վերաբերյալ օրինագծերի փաթեթը վերանայելու համար: Ներկայացված ձևակերպումը արտացոլում է հիմնական, հիմնարար փոփոխությունները, որոնք, մեր կարծիքով, անհրաժեշտ են քննարկման այս փուլում:

Միևնույն ժամանակ, մենք կարևոր ենք համարում ընդգծել, որ այս փոփոխությունները չեն սպառում կենդանիների իրավունքների պաշտպանության համայնքի, անասնաբույժների և հանրային փորձագետների կողմից պատրաստված մեկնաբանությունների և առաջարկությունների ամբողջ շրջանակը: Փոփոխությունների զգալի մասը բարդ է և պահանջում է անձնական մասնագիտական քննարկում՝ առաջարկվող որոշումների իրավական, անասնաբուժական, կազմակերպչական և ֆինանսական/տնտեսական հետևանքները պարզաբանելու հնարավորությամբ:

Այս առումով մենք պնդում ենք բաց հանրային և փորձագիտական քննարկումներ անցկացնել համապատասխան պետական մարմինների ներկայացուցիչների, խորհրդարանի անդամների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, անասնաբուժական համայնքի և կենդանիների իրավունքների պաշտպանության կազմակերպությունների հետ: Նման քննարկումների ընթացքում մենք պատրաստ ենք մանրամասն ներկայացնել, հիմնավորել և համատեղ մշակել մեր առաջարկությունների ամբողջ փաթեթը:

Աղյուսակում առաջարկվող փոփոխությունները խորհրդատվական և փորձագիտական են, հիմնված են թափառող և ընտանի կենդանիների հետ աշխատանքի, ԲՄՊՎ ծրագրերի իրականացման, կացարանների և անասնաբուժական հաստատությունների գործունեության գործնական փորձի վրա, ինչպես նաև հաշվի են առնվում այս ոլորտում մարդասիրական կարգավորման միջազգային մոտեցումները:

Մենք բաց ենք երկխոսության համար և պատրաստ ենք կատարելագործել և պարզաբանել ձևակերպումը՝ հավասարակշռելով պետության, հասարակության և կենդանիների տերերի շահերը: Միևնույն ժամանակ, մենք կարծում ենք, որ հիմնարար կարևոր է, որ այս առաջարկները ոչ միայն հաշվի առնվեն, այլև իսկապես հաշվի առնվեն օրինագծի ներկայիս տարբերակը վերանայելիս, քանի որ համակարգային փոփոխությունների բացակայության դեպքում դրա գործնական իրականացումը անհնարին է: